

OPINIA națională

Revista săptămânală de informație, opinie și idei de larg interes național, editată de FUNDAȚIA "ROMÂNIA DE MĂINE"

OPINIA PUBLICĂ, DEMOCRAȚIA ȘI STATUL DE DREPT OSCILAȚIA PREFERINȚELOR

Prof. dr. AURELIAN BONDREA

Democrația și statul de drept, așa cum se manifestă într-o țară sau alta (fiindcă nu se poate spune că există și nici că nu ar fi normal să existe un "standard", un "model" al acestora), reprezintă cadrul social mai mult sau mai puțin favorabil exprimării și evaluării opiniei publice.

În concepția sociologiei moderne, opinia publică oglindește, în general, convingerile, ideile, aprecierile și atitudinile oamenilor în legătură cu un anumit subiect, referindu-se la stări "de fapt" sau la "preferințe". Cei ce examinează opinia publică apelând la metode specifice, cum ar fi, între altele, sondajele de opinie, pot furniza anumite concluzii, sesizând direcții (tendințe) ca și intensitatea opțiunilor, după cum poate fi constatată măsura în care unele opinii sunt active iar altele latente, în formare. Cadrul social al democrației și normele statului de drept imprimă fenomenului numit opinie publică un câmp larg de manifestare, în contextul raportării coerente la valori sau criterii în absența cărora nici democrația și nici statul de drept nu ar putea funcționa corespunzător idealurilor sau țelurilor de la care pornesc ori pe care le urmăresc. Potrivit unor teorii, în realitate "opinia publică nu este un întreg articulat, ci un agregat de opinii numeroase, în general diverse, personale. În plus, nu există un singur public pentru toate subiectele; fiecare public din numeroasele posibile constă din oameni preocupați de o anumită problemă".

Așa cum logica cercetării în științele sociale presupune să se țină seama de complexitatea proceselor examinate, de condițiile întâlnite (economice, sociale, naționale, internaționale etc.) există și condiționări ale "interpretării" rezultatelor unei cercetări. Fapt este că amploarea luată în ultimii ani de sondajele de

opinie permite să se pună în evidență modul în care se formează și evoluează "curențele de opinie" în probleme majore care au un puternic impact asupra populației. Am consemnat anterior dinamica unor păreri privind securitatea națională, poziția față de alianțele militare și forțele armate, de conflictul din fosta Iugoslavia.

(Continuare în pag. 6)

UN DIALOG DESCHIS DESPRE REFORMA ECONOMICĂ ÎN ROMÂNIA

Profesorul Anghel Rugină predând la Universitatea "Spiru Haret"

POLITICA SANȚIUNILOR ȘI PRIMEJDIILE EI

VALENTIN LIPATTI

Conflictul de interese care jalonează în prezent viața internațională duc de cele mai multe ori la nesocotirea flagrantă a normelor menite să reglementeze relațiile reciproce dintre state, concepute ca entități suverane, independente și egale în drepturi. În ingerința în treburile interne ale altora a devenit parcă o trăsătură definitorie a prezentului, în pofida tuturor documentelor internaționale care, de la Carta ONU la Actul final al Conferinței de la Helsinki, au statuat principiul neamestecului în treburile interne ale statelor. În virtutea acestei norme unanim recunoscute, statele trebuie să se abțină de la orice intervenție, directă sau indirectă, de la orice act de constrângere, militară, politică sau economică în treburile interne sau externe care intră în competența

națională a altui stat, și aceasta indiferent de natura relațiilor lor reciproce.

Politica sancțiunilor, concepută ca un ansamblu de măsuri coercitive, ce pot fi adoptate de un stat, de un grup de state sau de o organizație internațională împotriva unuia sau mai multor state care au violat normele dreptului internațional, își află un temel în prevederile Cartei Națiunilor Unite. În conformitate cu dispozițiile din Capitolul VII al Cartei, ONU poate, prin urmare, să adopte sancțiuni cu caracter preventiv și coercitiv, de natură economică, diplomatică și militară, împotriva statului care, după aprecierea sa, se face vinovat de încălcarea prevederilor Cartei și a normelor de drept internațional, prin acțiuni de natură să constituie o amenințare la adresa păcii și securi-

tății internaționale. Hotărârile sunt luate cu precădere de către Consiliul de Securitate, care este, după cum se știe, organul abilitat să acționeze în această privință. Alături, politica sancțiunilor este practică de unul sau mai multe state, cu acordul formal sau tacit al comunității internaționale.

Adoptarea de sancțiuni pe plan internațional postulează însă, cum este și firesc, respectarea unor criterii capabile să justifice pe deplin luarea unor astfel de măsuri. A distinge însă ceea ce este de ceea ce nu este echitabil în această privință apare astăzi ca o exigență greu de realizat. Astfel, dacă expediția militară punitivă din Golful Persic și sancțiunile foarte aspre adoptate apoi împotriva Irakului și-au aflat sorginea și justificarea în ocuparea militară a Kuweitului de către forțele guvernului de la Bagdad, nu tot cam așa stau lucrurile în alte cazuri. Măsurile luate împotriva Serbiei și Muntenegrului (care alcătuiesc Republica Federală Iugoslavia) au fără îndoială o bază mult mai subredă.

(Continuare în pag. 7)

PLEDOARIE PENTRU TERMINOLOGIE CORECTĂ ÎN ȘTIINȚĂ

Acad. ȘTEFAN MILCU

Este cunoscut locul hotărâtor ce-l are o terminologie corectă în valoarea informativă a unei lucrări științifice sau a unei expuneri orale, didactice ori expositive în manifestările științifice.

Fenomenul se impune cu o deosebită responsabilitate în prezentarea descoperirilor și a elaboratelor teoretice. Este evident că orice descoperire impune imaginarea unui nou termen, fenomen identic în crearea unui nou concept, în concluzie sau în prezentarea unui context filosofic. Trebuie să acceptăm aceste conjuncturi ca inevitabile, așa cum realizarea unui instrument sau aparat inedit impune elaborarea unui termen corespunzător.

Am fost martorul dezbaterilor în Anatomie și Endocrinologie a celor mai corespunzatori termeni în acord cu posibilitățile limbii române. Combaterea neologismelor și a barbarismelor este justificată dacă pot fi înlocuiți cu termeni din limba română. Dar în ce măsură există această posibilitate? Folosirea termenilor populari, care nu lipsesc în denumirea corpului uman și animal, este posibilă, dar utilizarea lor s-a dovedit nepotrivită din numeroase motive. Elaborarea terminologiei în limba latină, desemnând formațiile anatomice, a rezolvat pe plan internațional problema nomenclaturii în anatomie. Recentul volum de Anatomie umană, elaborat de prof. Viorel Ranga, ilustrează această excelentă rezolvare.

Situația nu s-a repetat pentru celelalte discipline în care domină neologismele și, în ultimele decenii, competiția dintre neologismele francofone și cele anglofone s-a accentuat. În acest din urmă domeniu a pătruns în mod caracteristic terminologia de origine anglo-saxonă în inginerie și mai ales în aviație.

Oricare ar fi sursa și formularea lor, termenii în știință trebuie să desemneze cu exactitate formele, ideile și interconexiunea lor în fraze inteligibile. Acest proces este în plină desfășurare, generat, pe de o parte, de progresul științei și tehnologiei, iar pe de altă parte, de caracterul dinamic al limbii, cu deosebire a celei vorbite care, treptat, pătrunde și în limbajul științific.

DOUĂ CONTRIBUȚII VALOROASE comentate de academicianul ANGHEL N. RUGINĂ

În revista "Opinia națională" nr. 46 din 14 martie 1994 au apărut două articole valoroase referitoare la Planul nostru de Refacere și Stabilizare Economică (ediția 1993), publicat parțial în aceeași revistă nr. 39, 40, 41, 42 și 43. Prima ediție (1990) s-a publicat separat într-o carte "Un miracol economic în România este încă posibil!" (Editura Porto-Franco, Galați, 1992).

În amândouă articolele se vede clar o dorință sinceră de a clarifica unele concepte sau părți din acest plan. Mai ales apar o vigoare spirituală și o independență de gândire care îmi amintesc de epoca dinaintea de 1944. Cu plăcere constat că vitalitatea spirituală a neamului românesc și dorința de a gândi pe picioare proprii nu au dispărut și asta este un semn bun.

Răspund mai întâi la articolul semnat de prof. dr. Coralia Angelescu, care este intitulat "Aplicarea modelelor străine nu poate avea rezultate pozitive". În fond, cea mai mare parte din articol este o încercare de a reda sumar și obiectiv gândirea autorului care a conceput planul și cred că a reușit de minune. S-ar putea întâmpla ca domnia sa să fi citit cartea publicată la Porto-Franco, Galați, sau mai recent "Principia Oeconomica", Editura Academiei Române (1993) și Institutul Național de Cercetări Economice.

pag. 4 - 5

UN DIALOG DESCHIS DESPRE REFORMA ECONOMICĂ ÎN ROMÂNIA

DOUĂ CONTRIBUȚII VALOROASE comentate de academicianul ANGHEL N. RUGINĂ

1 Mai multă clarificare a expresiei "miracol economic"

Termenul de "miracol economic" nu trebuie înțeles sofisticat așa ca exemplul din Biblie, când a căzut mană din cer pentru salvarea popoului evreu în pribegie, și nici utopic, ca în conceptul de *perpetuum mobile*. Nu are nimic a face direct cu miracolele divine sau construcții utopice.

Mai repede este vorba de un program de reformă integrală rezultat dintr-o analiză critică a ceea ce spune adevărul științific (nefalsificat de ideologii politice) și condițiile economice și sociale dezastruoase cu care se luptă nu numai țara românească și celelalte țări foste socialiste, dar practic lumea întreagă. La Conferința Internațională de la Tokio din vara lui 1993, șefii de stat ai celor 7 puteri industriale au declarat că țările lor suferă de o criză provocată de șomaj și inflație. În același timp, directorul executiv al Fondului Monetar Internațional, Mr. Michel Camdessus, la fel, în mod public, nu ascunde faptul că economia mondială se află într-o criză. La Conferința de presă de la 1 iulie 1993 el a spus textual:

"Iată ce este important: toate țările din lume să știe că dacă ele fac tot ceea ce este posibil ca să-și pună casa (se înțelege, economică și financiară) în ordine, atunci F.M.I. va fi gata cu suportul său și cu toată puterea sa drept catalist să asigure ca suportul internațional să vină la timp."

Programul de reformă integrală bazat pe condiții de echilibru general stabil, pe care l-am recomandat fără încetare din februarie 1990, a avut ca scop să împlinescă, cu 3 ani înainte, recomandarea d-lui Camdessus și anume să pună casa economică și financiară românească în ordine "Prin Noi Înșine!", fără împrumuturi din străinătate.

Este vorba, desigur, de o ordine social-economică nouă, cu echilibru în fiecare sector principal (B.N.R. cu moneda, bănci, burse; bugetul statului, industrie, comerț, piață valutară și cursul de schimb) care toate trebuie puse în mișcare simultan în aceeași zi "D". Aici nu e vorba de scheme utopice, ci de realizarea unui complex de mecanisme pe care atât rațiunea pură (în teorie), cât și rațiunea practică (în aplicare) arată în mod evident că sunt posibile. Altfel nu le-aș fi propus dacă nu aș fi văzut clar ca lumina zilei că acest complex de mecanisme, pus în practică, aduce o relansare a întregii economii naționale, o scipire electrică nevăzută care aduce zorile unor zile mai bune unde fiecare cetățean să vadă și să se convingă cu ochii lui proprii că au venit, în fine, și dreptatea socială și stabilitatea financiară pentru cei mulți, de fapt, pentru toți.

Atunci și numai atunci lumea își va restabili încrederea în viitorul mai apropiat sau mai îndepărtat și se va convinge, fără edicte guvernamentale, că merită să lucrezi cât mai mult și cât mai bine.

Comparată cu condițiile economice și sociale existente, o asemenea schimbare cu siguranță ar putea fi numită un "miracol economic". Și nu trebuie să ne mirăm așa de mult că așa ceva se poate realiza în practică, fiindcă debarcarea pe Lună a fost posibilă tot prin punerea în mișcare a unui complex de mecanisme consistente. Nu văd nici un motiv serios de ce românii nu ar putea să realizeze ceea ce au făcut nemții și japonezii după cel de-al doilea război mondial. Ba mai mult, experimentul românesc poate să ducă la rezultate și mai bune, având în vedere faptul că în Constituția lui, în afară de eficiență și creștere economică, s-a inclus și principiul de justiție socială,

2 Un laborator economic științific

Cea mai interesantă sugestie dată de doamna Coralia Angelescu este constituirea unui laborator economic științific unde să se întâlnească profesori de economie și finanțe, cercetători, studenți și specialiști

care să dezbată - pro și contra - problema Reformei și orice alte aspecte ale economiei românești. În ceea ce privește autorul, el este gata să participe la astfel de debateri.

Al doilea articol valoros poartă titlul "Spre o nouă sinteză în Teoria Economică" și este semnat de domnul dr. Constantin Ciutacu.

3 Despre importanța teoriei în știința economică

Sunt complet de acord cu dl. Ciutacu în ce privește poziția primordială a teoriei în știința economică. De fapt, nici nu există știință fără un corp teoretic bine organizat. Totuși, nu trebuie să uităm și celelalte 4 ramuri care toate împreună formează corpul întreg al științei economice pe care l-am identificat sub expresia "Quinta Methodică", adică compus din cinci tipuri de probleme:

- (1) Istoria Economică
- (2) Teoria Economică
- (3) Etica Social-Economică
- (4) Politica Economică
- (5) Istoria Doctrinelor sau a Gândirii Economice.

Sigur este - în afară numai de legea hazardului - că orice problemă practică trebuie să fie rezolvată mai întâi în teorie (sau analiză) fiindcă numai teoria pură (în sensul de cea adevărată) ne arată și direcția unde se află și soluția practică. Asta este valabil pentru știința economică și pentru toate celelalte științe care au și o parte aplicată.

Primul avion, înainte de a deveni realitate fizică, actuală, a zburat în mintea cercetătorului care a găsit formula teoretică exactă ce arată, fără îndoială, că aparatul va zbura în aer și va fi condus înapoi la punctul de ple-

care, chiar dacă între timp mai este nevoie de unele ajustări de natură practică. Tot așa, un cercetător în domeniul economic care face un plan de refacere și stabilizare economică a unei țări, cu un ochi ațintit la realitatea actuală, prezentă (pe care evident trebuie să o cunoască bine, fiindcă aici se află problema sau problemele date), după ce a găsit soluția de principiu trebuie, într-o

străfulgerare de lumină, să vadă mintal, foarte clar, realitatea finală, conceptuală înainte de a deveni realitate fizică. Și aici nu e vorba de o simplă dorință, ci de o concordantă logică dintre realitatea pură (conceptuală) și realitatea fizică, actuală, concretă. Una se găsește inclusă în cealaltă, deși pe niveluri de gândire diferită, una fiind abstractă iar cealaltă concretă.

4 Ce înseamnă formula: S = A + P ?

Este o formulă simplă pe care am întrebuit-o la prelucrarea planului de refacere și stabilizare economică, monetară și financiară făcut pentru România (ediția 1993). Ea arată o sinteză unică între gândirea economică modernă ce se ocupă în particular de studiul realităților actuale ("A") care, de obicei, sunt în dezechilibru și gândirea economică clasică ce s-a ocupat din principiu de studiul realităților potențiale ("P") și anume în forma lor ideală, cum ar trebui să fie în situația de echilibru general stabil unde probleme de dezechilibru nu există, au fost rezolvate principal sau dispar, ceea ce este același lucru.

Soluția ("S") la problema dată necesită un drum de cercetare științifică unde participă atât rațiunea pură, teoretică din "P", cât și rațiunea practică din "A". Amândouă sunt necesare. Într-adevăr, "P" servește drept ghid de încredere (ca și steaua polară în navigația maritimă) care ajută rațiunii practice în drumul de tranziție de la "A" la "P" să nu orbăiească în nedumeriri și îndoieli, ci să tragă la țintă, cum s-ar spune, adică să știe exact ce are de făcut. Și ce are de făcut este să descopere sau să prelucereze măsurile practice (reforme, politici adecvate) care să miște realitățile din punctul "A" la punctul "P" și fără a crea alte probleme imediat sau mai târziu. Realitățile de la stadiul "P" sunt aceleași ca și cele de la punctul "A", însă fără probleme. Aceasta este în esență "miracolul economic": o transfigurare empirică de realități bolnave în realități sănătoase.

Formula de mai sus acționează nu numai în Economia Politică și celelalte științe sociale, dar și în științele fizice. Să ne imaginăm o mașină complicată, care, pentru un oarecare motiv, nu mai funcționează normal, a căzut în dezechilibru, are o problemă. Se apelează la un specialist care vine la fața locului. Dacă e un specialist bun, care are o pregătire profesională solidă, el poartă în mintea lui modelul aceleiași mașini în starea ei ideală, cea mai bună, când funcționează fără reproș, adică imaginea potențială "P".

Ca să afle ce e rău el cercetează cu mare atenție mașina deranjată în starea "A" actuală și o compară simultan cu imaginea din "P". Nu există altă cale mai eficientă și mai rapidă de a descoperi cauza răului, diagnosticul, decât această comparație simultană între "A" și "P". După ce determină diagnosticul îi este ușor să indice ce este de făcut practic, ce materiale sunt necesare și cum trebuie utilizate.

Absolut aceeași procedură metodologică este urmată de un medic când este chemat să examineze un bolnav, să stabilească diagnosticul și să prescrie medicamentul sau intervenția chirurgicală, dacă este nevoie, pentru a restabili starea normală a unui corp omenesc bolnav.

Metoda integrală concretizată în formula $S = A + P$ acționează deci în domeniul științei economice, al științelor sociale prin analogie, ca și în științele naturale care au și o parte aplicată.

5 Mai este posibilă și o altă sinteză economică?

Titlul articolului "Spre o nouă sinteză în teoria economică" de dl. dr. Ciutacu este destul de provocator ca să atragă atenția oricărui cercetător care se găsește în căutare de idei noi. El încearcă să umble pe drumuri neumblate și asta este un fapt laudabil. Pe drumuri necunoscute poți descoperi idei noi și tot pe drumuri necunoscute poți ajunge nicăieri, afară de experiența necunoscutului.

Și el recunoaște că este tentant să afirme posibilitatea unui viitor "miracol" românesc însă cu o condiție: "Să recunoaștem că am fost învinși". Nu prea este clar cine sunt învinșii: națiunea sau știința economică? Nu cred că națiunea română a fost învinsă în cursul celor 4 ani de tranziție, ci o anumită teorie economică emanată de la un mare economist englez Keynes, care încă predomina în știința economică contemporană și care în practică nu a dat rezultatele așteptate.

Să vedem ce sinteză nouă în teoria economică ne oferă dl. dr. Ciutacu. Teoria lui se compune dintr-o

diferență esențială între "dorințe și nevoi". După el, "dorințele nu coincid nici permanent și nici în totalitate cu nevoile". "Nevoile sunt de cele mai multe ori și dorințe, dar ele reprezintă concomitent mult mai mult; dacă o nevoie nu se realizează în mod repetat, situația devine din ce în ce mai gravă. Nevoia este infinit mai mult legată de economie comparativ cu o dorință". În altă parte, dorința devine utopică.

Se pare că aici e vorba mai mult de un război de cuvinte iar nu de concepte, cum se obișnuiește în știință. El singur recunoaște că "nevoile sunt de cele mai multe ori și dorințe". De aici e foarte greu, și nici nu știu dacă este posibil, să tragem o linie de diferență conceptuală între "nevoi" și "dorințe". Nevoile nesatisfăcute devin dorințe și simple dorințe nesatisfăcute pot căpăta caracterul de nevoi. Prin urmare, conceptul de distincție între "dorințe și nevoi" este slab și nu poate supraieui într-un argument științific.

Mai departe, separând "nevoile"

de "dorințe", afirmând pe prima și negând pe a doua, nu știu pe ce se mai poate baza "o nouă sinteză" în teoria economică. În plus, nu mi se pare să fie o procedură potrivită cu care să se rezolve cât mai bine problemele date în economia românească de astăzi, de mâine sau de totdeauna. Pe drept se spune: "Omul nu trăiește numai pentru pâine!" Dacă omul s-ar limita numai la concentrarea tuturor resurselor și inteligenței sale în rezolvarea numai a nevoilor imediate, atunci viața lui ar deveni steapă, goală, lipsită de

un sens mai înalt. Ar deveni un sclav al vieții imediate. Un om civilizată (și românul nu face excepție) în mod natural privește simultan atât la prezent (nevoi imediate), cât și la viitor (dorința unei vieți mai bune).

În consecință, dorințele și aspirațiile de mai bine nu trebuie separate, ci, dimpotrivă, unite cu nevoile imediate, căci numai pe această cale se pot realiza creșterea economică, eficiență și progres. De aceea nu cred că dl. Ciutacu ne-a dat material suficient ca să se poată vorbi de o altă sinteză în teoria economică.

6 O adaptare nepotrivită a formulei $S = A + P$

Dl. dr. Ciutacu nu s-a convins de veridicitatea formulei $S = A + P$ din cauza teoriei sale privind "dorințele și nevoile". Cum scrie el, "în opinia noastră, nu se știe dacă "P" va fi realitate, ea rămânând o dorință", ce poate fi chiar utopică. De aici, el utilizează un procedeu care nu este acceptabil în știință și anume inversează formula în $S = P - A$, fără a ne spune că a schimbat modelul de gândire în care "P" și "A" au o altă identitate, sunt de altă natură. Pot să asigur pe orice cititor în mod cert că nu există nici o relație justificată între cele două formule.

În formula domnului Ciutacu, "P" reprezintă niște dorințe vagi, nedeterminate, promisiuni politice goale, care nu au absolut nimic de-a face cu "P" din modelul nostru care reprezintă condiții clare de echilibru general stabil. Iar ("A") înseamnă, cum spune el, că "vechiul sistem a fost negat în totalitate, atât din punct de vedere al construcției instituționale, cât și din cel al capacităților practice", adică "negându-se tot sau aproape tot din ceea ce constituie suportul real al actualității". Nici acest ("A") nu se apropie, în termeni științifici, de factorul "A" din formula noastră, care reprezintă realitățile actuale economice de la 1990 sau 1993, organizate sistematic în elemente, instituții și practici de echilibru (care ajută la rezolvarea de probleme) și de dezechilibru (adică acelea care împiedică rezolvarea de probleme și au nevoie de reforme).

Dar cum problema ridicată de dl. Ciutacu merită să fie discutată serios, așa sugera să schimbe formula $S = P - A$ și să o înlocuiască

cu alta care într-adevăr oglindește felul său de gândire. Raționamentul domniei sale nu e lipsit de merit când se lasă la o parte formula $S = P - A$. De fapt, descrierea situației economice românești din epoca de tranziție apare cu mult mai justificată și mai convingătoare fără scindare dogmatică între "dorințe și nevoi" și fără formula învinovată. O nouă formulă care ar fi în acord cu felul său de gândire poate să fie $S = D - N$, unde $D = \text{dorințe}$ și $N = \text{nevoi}$, deși nu știu ce sens ar avea, fiindcă în formula mea semnul de (+) sau (-) din aritmetică nu are aplicare.

Deși nu pot să accept formula $S = P - A$ și nici diviziunea "dorințe și nevoi" pentru motivele arătate mai înainte, totuși nu pot să dau "Cezarului ce se cuvine Cezarului" și anume să consider contribuția dl. dr. Ciutacu de valoare pentru că a încercat, cum spun francezii "penser autrement", să gândească altfel decât șabloanele obișnuite și, în plus, mi-a dat și mie de gândit să clarific lucrurile deja spuse mai bine. Sper că nu am păcăit în interpretarea ideilor sale.

Cât privește critica pozitivă sau constructivă la planul de Refacere și Stabilizare Economică a României cu un "miracol economic", ea se poate îndrepta către două țeluri: (1) să se descopere contradicții logice în fundamentarea teoretică a planului și (2) din punct de vedere practic să prin aplicarea planului interesele națiunii române nu ar fi servite la optimum. Adevărul științific și interesele vitale ale națiunii acum, ca și în viitor, acestea sunt criteriile pentru evaluarea planului.

OPINII DE ACTUALITATE ÎN "OPINIA NAȚIONALĂ"

SOLUȚII REALISTE CU ȘANSE VIABILE DE VALORIFICARE

Interesantă și plină de învățăminte, oferind un larg câmp de reflecție într-un domeniu de importanță națională prioritară, dezbateră pe marginea lucrării "Teoria și practica economică în epoca de tranziție și după" purtând semnătura de marcă a reputatului profesor și adevăratului patriot Anghel N. Rugină găzduită în paginile revistei "Opinia Națională" are o semnificație aparte. Cuprinzând o mare cantitate de informații științifice privind strategiile de trecere la economia de piață dar și o experiență densă, pe care marele dascăl a dobândit-o în decursul strălucitei și neobositei sale cariere, această lucrare deschide noi orizonturi de cunoaștere și evaluare, de aprofundare. Dar adevărul este însă că publicarea lucrării și organizarea unei asemenea dezbateri s-au dovedit a avea relevanță nu numai sub raport teoretic, ideatic, ci și sub raportul practicii nemijlocite.

O atare afirmație nu este în nici un caz de complezență, ci este, sau mai exact a fost, realmente impusă de valoarea utilității ei în preocupările noastre didactice și nu numai. Despre ce este vorba?

Pe baza concepției economice expuse în lucrarea profesorului Anghel Rugină, în cadrul Facultății de Cibernetică s-a luat inițiativa de a elabora ceea ce înseamnă programele informatice pentru identificarea curbilor I. S. și L. M., valabile, firește, pentru economia României, pe tipuri de piețe - piața producției și a banilor, curbele de cerere și ofertă pe piața muncii - astfel încât să se poată formula răspunsuri cât mai competente la fundamentarea deciziilor privind sensul evoluției, direcția pe care tinde să se înscrie dezvoltarea unor indicatori principali - produsul național, rata dobânzii, cursul de revenire, rata șomajului etc.

Parcurgând ideile cuprinse în "Teoria și practica economică în epoca de tranziție și după", am înțeles mai mult ca oricând că fără asemenea determinări de ordin cantitativ nu se poate asigura suportul adecvat, eficient, performant pentru politicile guvernamentale (cheltuieli de guvernare, de pildă), politici fiscale și politica monetară. De fapt, demersul nostru într-un moment atât de confuz și derutant prin multiplele și controversatele oferte de soluții ar putea reprezenta, ne place să credem, un pas concret, real spre valorificarea concepției profesorului Anghel Rugină, spre integrarea, dacă vreți, a prodigioasei sale gândiri economice privind trecerea la economia de piață și nu numai această perioadă, în procesul atât de complicat de edificare a unei economii de piață în țara noastră.

Elaborarea unor asemenea programe creează posibilitatea de a se putea ușor urmări, de pildă, în ce stadiu se află rata dobânzii și de a se determina pe termen scurt efectele modificării galopante a prețurilor pe diverse planuri, tendințele inflației. Sau, în ceea ce privește piața forței de muncă, se pot identifica tendințele conturate la un moment dat în domeniul ratei șomajului, configura structura pe industrii a șomajului și, mai ales, proiecta modalități posibile de reducere a proporțiilor, de estompare a acestui fenomen care generează cele mai grave dezechilibre, cele mai dramatice dificultăți de ordin social. De asemenea, s-au asigurat și corelările necesare cu rata inflației și politica de prețuri.

Programele informatice care vizează piața valutară favorizează cunoașterea unor mecanisme eficiente de stabilizare, fundamentarea unor politici guvernamentale realiste în acest domeniu.

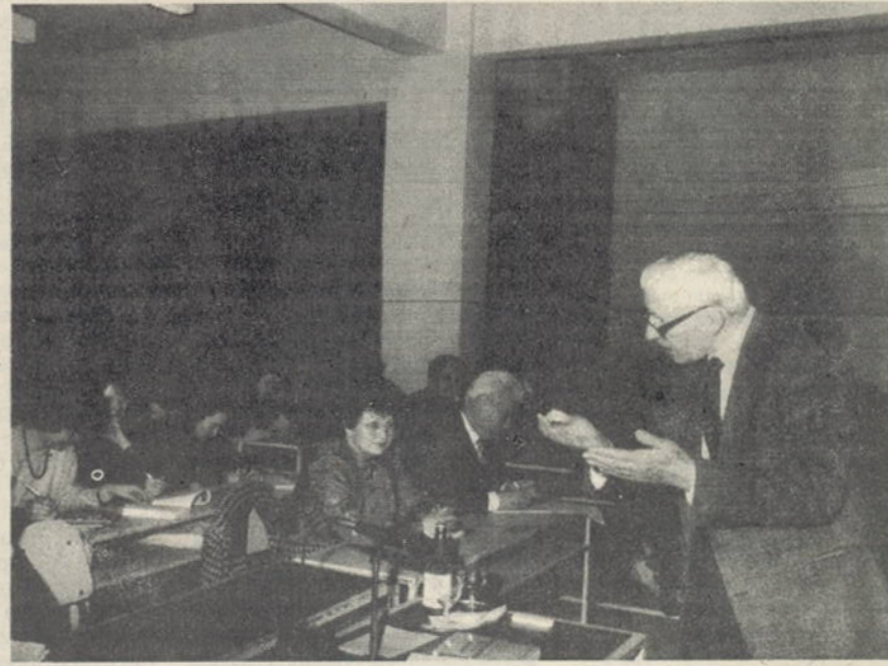
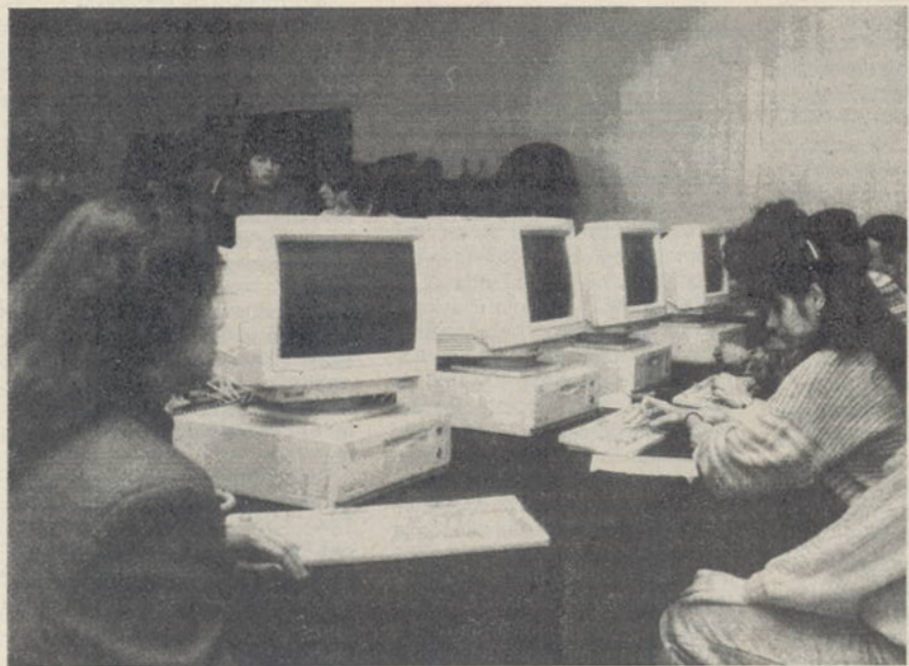
Evident, aceste programe au o mare utilitate cu precădere pentru specialiști, pentru cadrele didactice din facultățile cu profil economic. Dar cu ajutorul lor realizăm și pentru studenți un lucru extraordinar și anume simularea diverselor variante în evoluția lor pe termen scurt de tranziție la economia de piață în țara noastră. De aici încă un argument imbatabil, dacă mai era nevoie, de a pune în evidență funcționalitatea concluziilor ce le-am tras din lucrarea profesorului A. Rugină, efortul nostru de a le pune grabnic în valoare.

Cu toate acestea, este dincolo de orice îndoială faptul că, așa cum s-a mai spus, în lucrare - care prin caracterul interogativ al unor capitole invită la reflecție și la reconsiderări - sunt abordate și idei, modalități ce au o valoare în sine și cunoașterea lor este binevenită. Dar pornind de la ceea ce oferă în prezent economia românească, deși soluțiile au un mare grad de atractivitate prin conținutul și consecințele lor, nu ne putem îngădui să le punem în practică. Am în vedere capitolul XIII, dacă nu mă înșel, intitulat "De ce leul românesc trebuie neapărat să fie acoperit în aur, argint sau alte produse naturale de valoare?" - o pledoarie, de altfel, pentru ca această problemă - dacă leul românesc mai trebuie sau nu să fie acoperit - să fie abordată în noua perspectivă oferită de filosofia economiei integralistă derivată din formula $S = A + P$.

Poate tocmai de aceea îndrăznesc să spun că se simte nevoia unei întâlniri a cadrelor didactice din facultățile cu profil economic cu profesorul Anghel Rugină, nu pentru a abuza de generozitatea cu care ne împărtășește din concepția și experiența domniei sale, ci pur și simplu de a ne putea întregi, verifica informațiile în domeniile în care suntem mai deficienți, cum ar fi problemele mecanismelor pieței concurențiale. Cu speranța că voi fi bine înțeles, că mesajul va ajunge la prestigiosul om de știință în timp util, prin intermediul revistei "Opinia Națională", vom continua studiul și dezbateră concepției sale despre reforma economică integralistă în general, despre strategia de tranziție la economia de piață, relevând importanța acestei șanse ce ni s-a oferit și necesitatea de a o valorifica la maximum.

■ Prof. univ. Gheorghe OPRESCU

Cursuri teoretice și practice la Universitatea "Spiru Haret"

PERMANENȚE ROMÂNEȘTI

PREMISE ALE EDUCAȚIEI AUTOHTONE CARTE ROMÂNEASCĂ DE ÎNVĂȚĂTURĂ

Proverbele și zicătorile oferă o viziune specifică asupra lumii și, implicit, un mod concret de a concepe soluții problemelor fundamentale ale formării și manifestării superioare a omului. Ele sintetizează, în expresii concentrate, o experiență milenară care, formulată în chip memorabil, i se oferă fiecăruia ca o dialectică a comportamentului pe cât de fină, pe atât de nuanțată, mijlocindu-i posibilitatea opțiunii - marea condiție a formării și desăvârșirii umane.

Dincolo însă de asemenea aprecieri de ansamblu, formulate pe temelii unor trăsături generale, s-a pătruns mai rar, din care cauză proverbele, zicătorile, ca valoare de referință pentru reconstituirea unei filosofii educaționale încheiate, originale, au fost puțin luate în calcul. Unii teoreticieni și istorici ai pedagogiei și-au exprimat chiar rețineri; pornind mai întâi de la caracterul fragmentar al acestor creații folclorice, au afirmat că demersul educațional este înfățișat, pentru fiecare caz în parte, cu accent doar pe o latură sau alta. Dar evidențierea caracterului fragmentar interesează, credem, cu deosebire metodologia, pentru definirea posibilității modelatoare a fiecărui proverb în parte; tocmai caracterul așa-zis fragmentar, uneori chiar contradictoriu, ajută ca demersul folcloric cu privire la valoarea educativă a unei anumite practici să fie receptat ca o sugestie, ca o etapă în definirea individuală a comportamentului, și nu ca o consacrare sub specia dogmei a respectivei practici. Raportul dintre fragment și întreg ni se pare aici asemănător cu cel reliefat de George Călinescu în analiza poeziei gnomice. Așadar, nu înțelesul în sens strict, care poate fi diferit și, deci, "fragmentar" de la o împrejurare sau alta, contează, credem, cel mai mult în proverbe spre a le preciza valoarea lor educativă de referință, ci faptul că prin modul cum sunt utilizate și grație valențelor subtextuale ale înțelesului, ascultătorul simte aplecarea de a le pătrunde, de a le stăpâni sau, pur și simplu, de a intra în dialog cu aceste "forțe". Esențial rămâne, așadar, sentimentul de resurrecție, urmat adeseori de o simplă dar statometrică aplecare spre descifrarea sensurilor etico-morale implicate fiecărei stări de fapt, în vederea unei autodefiniri individuale. Omul, într-adevăr, și-a condensat totdeauna experiența în sentințe, iar asemenea sentințe, cu cât sunt mai "fragmentare", cu atât oferă mai multe teme de meditație și, implicit, mai multe premise ale opțiunilor comportamentale. Cine este în stare să pătrundă la acest strat stăpânește posibilitatea alegerii și această libertate adeseori echivalează cu cea dintâi condiție a asimilării unui sistem comportamental riguros definit. Reconstituirea filosofiei educaționale din creațiile folclorice presupune tocmai depistarea acestor premise.

S-a arătat, pe bună dreptate, că înainte de a fi consacrate în formele specifice diferitelor idiomuri, proverbele au circulat din loc în loc, din gură în gură, lărgindu-și neîncetat aria de generalizare, esențializându-se până la a deveni bunuri ale tuturor. Geneza prototipurilor inițiale a fost plasată în momentul organizării primelor comunități omenești (Tudor Vianu), simultan cu nevoia cristalizării preceptelor diriguitoare. Dar tocmai în aceste condiții - s-ar putea adăuga - generalizările succesive ale experienței de viață, efectuate de fiecare dată într-un cadru fizic concret, nuanțat de la un loc la altul, au condus la adoptarea celor mai ilustrative metafore pentru evenimentele trăite, pentru geografia, obiceiurile, temperamentul unei comunități istorice. Adevărul unui proverb, oricât de general și omniprezent, nu se poate impune decât în haina firească, deci specifică, a originalității, cu girul autenticității istorice (B.P. Hașdeu).

Proverbele își află, deci, în felul propriu, specific de viață al unui popor nu numai "un mediu de propagare", ci sursa adeseori definitorie a originalității lor. Cu atât mai mult cu cât, cum vom observa în cazul proverbelor românești referitoare la educație și învățământ, dacă aspirația spre înțelepciune și dorința de învățatură sunt în genere comune tuturor oamenilor, direcțiile și mijloacele de înfăptuire, nu o dată chiar scopurile și mai ales semnificațiile atribuite acestor preocupări poartă pecetea specifică a comunității de viață istorică. De aceea, oriunde i-am localiza izvorul, un proverb își poate afirma apartenența la un nou mediu de cultură prin frecvența și intensitatea circulației lui aici, prin "culoarea" metaforelor și chiar prin puterea de iradiere a sentinței sale asupra altor specii folclorice sau culte. Ajungem astfel la ipoteza mai multor izvoare ale folclorului și, ca atare, ale proverbelor, întrucât circulația motivelor în spațiu și timp nu le dispersează, ci le întărește specificul. Dacă, așadar, proverbele și zicătorile în genere pot alcătui puncte de referință în reconstituirea gândirii educaționale a unei colectivități, cele referitoare la învățatură, la știință de carte, la școală - asupra cărora ne oprim în cele ce urmează - sunt de nelipsit în precizarea atitudinilor și practicilor pedagogice propriu-zise, cu evoluția, cu particularitățile și cu ponderea acestora într-o etapă sau alta. Avem în vedere acele atitudini și practici "pe care poporul nostru, adoptându-le sau creându-le în procesul circulației folclorice, le consideră opiniile sale curente, cu atât mai mult cu cât frecvența lor într-un anumit sens, în jurul unei anumite idei, este mai mare" (Ovidiu Papadima). Și analizând asemenea practici vom constata cum creatorul popular și-a spus cuvântul, adeseori cu o autoritate impresionantă, în legătură cu aproape toate problemele formării omului. Temeiul acestei intervenții este, desigur, bunul simț, dar bunul simț popular manifestat aici reprezintă nu atât o trăsătură primară, cât sinteza unor însușiri cultivate, precum acuitatea observației, intuiției, pătrundere analitică, finețe psihologică ș.a.m.d.

Schițând profilul acestui educator total, se cuvine să-i evidențiem mai întâi generozitatea - ca semn al încrederii - cu care întâmpină cele mai vitrege împrejurări. Este un optimism funciar în atitudinile superioare, capabile să remodeleze factorii inconștienți sau ostili. Un optimism cu atât mai persistent, cu cât valoarea educativă a proverbelor românești stă nu numai în existența lor de sine stătătoare, ci și în legătura dintre ele, în complinirea lor, rod tocmai al unei concepții organice în virtutea căreia sentințele despre carte, învățatură, minte etc. luminează adevăruri fundamentale despre întregul macro și microcosmos, încât toate împreună alcătuiesc cea dintâi și cea mai mare carte românească de învățatură. O colecție de proverbe românești poate fi citită de la un capăt la altul, ca un flux epopeic sau ca un tratat de filosofie morală pe înțelesul tuturor, tocmai pentru că în cuprinsul ei aspirația spre învățatură, elogiu cărții, al școlii și minții, îndemnul către înțelepciune cu toate atribuțiile ei firești, validarea faptei exclusiv cugetate, dar mai ales puterea de a extrage îndreptări folositoare din fiecare experiență de viață, agreabilă sau amară, sunt elemente sub semnul cărora se orânduiește și capătă sens tot ceea ce alcătuiește flora, fauna, mitologia, civilizația poporului român. În raport cu simbolurile școlii, ale învățării, locuitorul acestor ținuturi este definit ca inteligentă, putere de creație, soliditate, păstrător de tradiții, forță de a stăpâni cosmosul prin înțelegerea și, deci, prevederea manifestărilor acestuia; așadar, este definit ca mod cotidian de viață și ca existență în perspectiva veșniciei...

predilectă în folclorul românesc ("Meșteșugul vreme cere, nu se-nvăță din vedere"; "Omul învățat, dar nepățit, e ca pușca fără praf"), iar importanța laturii practice este văzută pe asemenea dimensiuni încât și eșecurile sunt amendate în perspectiva bogatelor învățăminte oferite ("Înțeleptul învață din pășania altora, nesocotitul nici din a sa"). Umorel sau ironia, sentința gravă sau îndoaia ca stimulente al cunoașterii sunt utilizate în scopul acelorași imperative ale educației, subliniind astfel și din acest punct de vedere importanța pentru români a măsurii, a armoniei și firescului.

Școala este invocată ca fiind menită să înobileze omul ("Școala face pe omul om și altoiul-pomul pom") și mediul lui de viață ("Unde școala se ivește, pământul se-mbogățește"), să contribuie la limpezirea sensurilor vieții, ipostază în care școala devine sinonimă cu experiența de viață sau cu purtarea aleasă, înalt omenească, în lipsa cărora, învățătura de carte, oricât de întin-

să, nu poate atinge stadiul suprem - înțelepciunea - în care binele se regăsește cu frumosul. De altfel, întregul folclor românesc, incluzând observații concrete asupra naturii, îndrumări practice, orientări în lumea astronomiei și a metodologiei, a zoologiei și botanicii a îndeplinit multă vreme unele din menirile devenite tradiționale școlii. Proverbele vizând învățătura situează la mare cinste familia, părinții, al căror rol educativ complementar este just apreciat ("Ascultă învățătura tatălui tău și nu uita poveștile mamei tale") și exprimat sub o multitudine de forme ("Copilul nepedepsit ajunge neprocopsit"), pentru motive îndeobște acceptate ("Copilul ca copacul, când de mic se strâmbă, anevioie se mai îndreaptă").

Și asemenea exemple pot continua, sfera lor de idei înglobând totalitatea problemelor de educație și învățământ.

■ Mihai IORDĂNESCU

"ARTA ȚESUTULUI" - o expoziție reprezentativă pentru tradițiile românești

La sfârșitul lunii martie, a fost inaugurată în Capitală o expoziție de artă și meșteșuguri populare, de o bogăție remarcabilă și cu o prezentare inspirată, semnificativă, de neuitat pentru orice vizitator care știe să prețuiască frumusețea și utilitatea creației, dăinuind de milenii, a poporului nostru.

REVISTA

OPINIA
națională

TIPOGRAFIA

TEHNOREDACTARE COMPUTERIZATĂ:
Nicoleta ANGHEL

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: București, Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sector 4. Telefon 675.68.45

Costul unui abonament trimestrial este de 600 lei. Plata abonamentelor se face prin mandat postal sau dispoziție de plată pe adresa: Fundația "România de Măine", Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sector 4, București, Cont 451.00.972 - B.C.R. - S.M.B.. Abonamentele se pot face și prin oficiile poștale din întreaga țară.

Revista "OPINIA NAȚIONALĂ" se află înscrisă în Catalogul de presă "RODIPET" la poziția 2111.

Cititorii din străinătate se pot abona prin "RODIPET" S.A. - P.O. BOX 33-57, Fax 0040-1-3129432 sau 3129433, telex 11995 - Piața Presei Libere nr.1, sect. 1 București - România.